Tadqiqot uz

ЎЗБЕКИСТОН ОЛИМЛАРИ ВА ЁШЛАРИНИНГ ИННОВАЦИОН ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАРИ

МАВЗУСИДАГИ КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

2021

» Ҳуқуқий тадқиқотлар
» Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
» Тарих саҳифаларидаги изланишлар
» Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
» Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
» Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
» Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
» Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
» Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
» Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
» Физика-математика фанлари ютуқлари
» Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
» Кимё фанлари ютуқлари
» Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
» Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
» Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Crossref

31 МАРТ
№26

CONFERENCES.UZ

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ
13 -ҚИСМ

МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ 26-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-13

MATERIALS OF THE REPUBLICAN 26-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-13

ТОШКЕНТ-2021

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2021]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 26-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 март 2021 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2021. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши
Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидаги изланишлар
Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви
PhD Шакирова Шохида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика
Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт
PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар
Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт
Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш
Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт
Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари
Доцент Сохадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария
Жалилов Фазлиддин Содиқович, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлаштириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари
Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар
Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География
Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси
© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

АРХИТЕКТУРА ВА ДИЗАЙН ЙЎНАЛИШИ РИВОЖЛАНТИРИШ

1. Jumaboyev Nabi Pardaboyevich, Muqimova Fotima Abduqaxor qizi
CHIZMACHILIK FANINING RIVOJLANISH TARIXI 7

АРХИТЕКТУРА ВА ДИЗАЙН ЙЎНАЛИШИ РИВОЖЛАНТИРИШ

CHIZMACHILIK FANINING RIVOJLANISH TARIXI

Jumaboyev Nabi Pardaboyevich
Guliston davlat universiteti doktoranti,
nabijumaboyev@gmail.com, +998996421785
Muqimova Fotima Abduqaxor qizi
Guliston davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: chizmachilik fanining rivojlanish tarixi to'g'risida fikr yuritilgan. Tarixiy shaxslarning bu fan bo'yicha amalga oshirilgan ishlari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: grafika, chizmachilik, mashanasozlik, me'morchilik, qurilish, muhandis, fasad, tasvir.

Har bir fanning paydo bo'lish va rivojlanish tarixi bo'gani kabi, bu fanning ham o'z tarixi mavjud. Grafika tarixi jamiyat, fan va madaniyat, memorchilik tarixi bilan uzviy bogliq. Shuning uchun ular birgalikda o'rganiladi. Bugungi kungacha saqlanib qolgan ibtidoiy odamlarning g'orlar va qoylarga o'yib chizilgan tasvirlari,mehnat va ov qurollari grafika tarixining uzoq o'tmishini o'rganishi uchun bebaho manba bo'lib hisoblanadi. Bunday tasvirlarni Misrda, Yenisey daryosining qirg'oqlarida hatto O'zbekiston hududida ham uchratish mumkin. Bu rasmlar orqali o'tmishdagi ajdodlarimizning hayot tarzi, urf-odatlarini hamda o'tmishdagi voqealar haqida tasavvur qilish mumkin. Tarixni o'rganishda qimmatbaho manba bo'lib xizmat qiladi.

Dastlabki chizmalar va rasmlar o'rtasida deyarli farq bo'lmagan. Tasvirlar ko'z bilan chamalab qo'lda chizilgan. Misol uchun oyog'iga nayza qadalgan buqa (paleolit davrida Xo'jakent qishlog'ida Chirchiq daryosi yonbag'ridagi qoyaga ishlangan) tasvir, Sankt Peterburgdagi Ermitaj muzeyida saqlanayotgan Sug'd laganchasiga o'yib tushurilgan ko'shk fasadi chizmasi, XV asrda ishlangan Go'ri Amir maqbarasi va madrasalar tasvirlari [1:7]. Chimachilik fanining rivojlanishida juda ko'p shaxslar o'z hissalarini qo'shgan. Jumladan Abu Rayhon Beruniy, Ibn Sino, Leonardo da Vinchi, G.Monj, S.P.Korolev, N.F.Chetveruxin kabi ko'plab ajoyib allomalar, rassomlar, muhandislar va arxitektorlar ham. Ular asarlarida chizmachilik fani to'g'risida ma'lumot berib o'tganlar.

Arximed shar hajmi va sirtining yuzasi haqidagi teoremani isbot qilgan. Bu shar sirtiga chizilgan silindrning chizmasi bo'lgan. Uning vasiyatiga ko'ra, unchalik katta bo'lmagan tosh kolonna uning qabri ustiga o'rnatilib, unga shar va silindrning chizmalari o'yib tasvirlangan [2:12]. Qadim o'tmishda ham muhandislik grafikasi katta ahamiyatga ega bo'lgan. Imoratlarning ulug'vorligi ularning devorlariga tushurilgan naqshinkor chizmalarida, o'sha vaqtlarda ham muhandislik va memorchilikning katta ahamiyatga ega ekanligini ko'rish mumkin. Misr ehromlari, piramidalar, ibodatzonalar, Tojmahal, Registon va boshqa shu kabi inshoatlarida grafika va san'atning sirli jozibasi aks etadi.

Abu Rayhon Beruniy (973-1048) shar ichida 5 xil muntazam ko'pyoqliklar yasash mumkinligini chizmalar orqali isbotlab bergan. Abu Nasr Farobiy (873-950) o'zining geometrik yasashlarga doir asarlarida konstruktiv geometrik masalalarni yechishni bayon etgan. Ayniqsa pargor yordamida geometrik masalalarni chizmalar orqali isbotlab bergan. Mirzo Ulug'bek yulduzlar xaritasini juda aniqlik bilan chizgan mashhur astranom olim ekanligi butun dunyoga ma'lum [3:5]. Temur va temuriylar davrida ham muhtasham binolar, masjid va madrasalar qad ko'targan. Bog' va xiyobonlar tashkil qilingan. Temur (1336-1405) barpo etgan inshoatlarining ulugvorligi Oq saroy peshtog'iga "Qudratimizni ko'rmoq istasang, binolarimizga boq" deganyozuvida o'z ifodasini topadi [1:13]. Turli davlatlardan kelgan usta va hunarmandlarning o'zaro hamkorligi natijasida

ishlangan san'at asarlari (binolar, masjid va madrasalar) hali hanuzgacha dunyoni lol qoldirib kelmoqda. Bugingi kunda ham chizmachilik fani turmush tarzimizning ajralmas bir bo'lagidir. Mashinasozlik va qurilishning har qanday sohasini (samalyotsozlik, avtomobilsozlik, ko'priklar, yo'llar, turar joy va sanoat binolarini) muhandisliksiz tasavvur qilish mumkin emas. Bir so'z bilan aytganda bugungi kunda bu fanni butun jamiyat, butun borliq tan olmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.Valiyev, B.Nigmanov, I.Rahmonov, N.Qirg'izboyeva, A.Ashirboyev. Chizmachilik T.: 2015y.
2. E.I.Ro'ziyev, A.O.Ashirboyev. Muhandislik grafikasini o'qitish metodikasi. T.: 2010 y.
3. I.Raxmonov, D.Yuldasheva, M.Abduraxmonova. 8-sinf chizmachilik darsligi. T.: 2015 y.

"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР" МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 26-КЎП ТАРМОҚЛИ ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ МАТЕРИАЛЛАРИ

(13-қисм)

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусаҳҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.03.2021

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: http://www.tadqiqot.uz/; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000